

Visie Sociaal-relatieve competenties in het basisonderwijs

1. Pedagogische visie op Sociaal-relatieve competenties

Sociaal-relatieve competenties zijn onmisbaar om volwaardig deel te nemen aan het sociale leven in onze diverse maatschappij. Daarom zetten we in het basisonderwijs bewust in op het versterken van sociale vaardigheden, weerbaarheid, conflicthantering en positieve attitudes.

Als individu deel uitmaken van de maatschappij

Sociaal functioneren vereist kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes. Leerlingen leren dit enerzijds door hun ervaringen thuis, in de familie, buurt en leeftijdsgroep, en anderzijds door interacties in de klas en de bredere schoolcontext. De school biedt een ideale omgeving om sociale vaardigheden en het functioneren in groepen aan te leren en te oefenen.

Sociaal competente leerlingen zijn actief betrokken bij relaties en beleven er plezier aan. Ze tonen respect en waardering in de omgang met anderen en hechten waarde aan regels binnen een groep. Ze kunnen samenwerken ongeacht sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

Weerbaar zijn en eigen keuzes maken

Weerbare leerlingen gaan om met tegenslagen en uitdagingen, stellen hun eigen grenzen en respecteren deze van anderen. Ze zijn veerkrachtig en kunnen zich aanpassen aan veranderingen in hun leven.

Oplossingsgericht omgaan met conflictsituaties

Leerlingen gaan op een constructieve manier om met conflicten en meningsverschillen. Ze lossen problemen op en werken samen om tot een oplossing te komen. Ze communiceren respectvol met anderen, ongeacht hun achtergrond of opvattingen. Ze nemen verantwoordelijkheid op voor hun eigen acties en beslissingen.

Een positieve attitude in een veilige (leer)omgeving

Er zijn verschillende attitudes die positief bijdragen tot het ontwikkelen van sociaal-relatieve competenties zoals: empathie, respect, openheid, verantwoordelijkheid en zelfvertrouwen. Het is belangrijk dat je je als leraar bewust bent van de impact van je relaties met leerlingen. Een warme en hechte band met de leraar biedt leerlingen emotionele ondersteuning en veiligheid. Dit geldt voor alle leerlingen, in het bijzonder voor de meest kwetsbare leerling.

2. Didactische visie op sociaal-relatieve competenties

2.1 Algemeen

Sociaal-relatieve competenties ontwikkelen zich niet vanzelf. Kinderen leren deze vaardigheden door ze te ervaren, te oefenen en erover te reflecteren in betekenisvolle situaties. Daarom kiezen we voor een geïntegreerde aanpak waarbij sociaal leren verweven zit in het dagelijkse klas- en schoolleven. We creëren een veilig, positief en inclusief leerklimaat waarin leerlingen zich gewaardeerd voelen en kansen krijgen om relaties op te bouwen, samen te werken en verantwoordelijkheid op te nemen.

De leraar vervult hierbij een belangrijke voorbeeldfunctie. Door respectvol te communiceren, actief te luisteren en constructief om te gaan met verschillen en conflicten, biedt de leraar een model voor gewenst sociaal gedrag. Daarnaast worden sociaal-relatieve competenties expliciet aangeleerd, geoefend en besproken.

2.2 Specifiek

Didactische suggesties

Toon gewenst gedrag en benoem dit expliciet.

Toon hoe je respectvol een meningsverschil bespreekt door actief te luisteren, vragen te stellen en rustig te reageren. Tijdens een klassengesprek benoem je expliciet welk gedrag hierbij helpt.

Voorbeeld:

- *Dagelijkse check-ins waarbij leerlingen delen hoe ze zich voelen.*
- *Complimentenrondes en waarderingmomenten.*
- *Actieve aandacht voor empathie tijdens verhalen, actualiteit of klasgesprekken.*
- *Samen successen vieren en inspanningen waarderen.*

Gebruik coöperatieve werkvormen

Laat leerlingen leren samenwerken, overleggen en verantwoordelijkheid delen.

Voorbeeld:

- *Tijdens een groepsopdracht werken met rollen bv. voorzitter, verslaggever, materiaalbeheerder.*
- *Samen klasafspraken opstellen en regelmatig evalueren.*
- *Werken in wisselende groepjes zodat leerlingen leren omgaan met diversiteit.*
- *Participeren aan leerlingenraad of klasverantwoordelijkheden.*
- *Projecten rond burgerschap, diversiteit of solidariteit.*

Organiseer interactieve klasgesprekken

Tijdens leren leerlingen gevoelens benoemen, naar anderen luisteren en verschillende standpunten respecteren.

Voorbeeld:

- *Oefenen met het uiten van gevoelens en behoeften tijdens kringgesprekken.*
- *Rollenspelen rond groepsdruk, grenzen aangeven of hulp vragen.*
- *Leerlingen laten kiezen uit verschillende werkvormen of opdrachten.*
- *Reflecteren over eigen talenten en groeikansen.*

Reflecteer en geef feedback

Laat leerlingen nadenken over hun eigen gedrag en dat van anderen.

Voorbeeld: Na een groepswerk bespreken leerlingen wat goed verliep in de samenwerking en wat een volgende keer beter kan. Ze geven elkaar opbouwende feedback aan de hand van vooraf afgesproken criteria.

Vertrek vanuit authentieke situaties als de basis voor sociaal leren (ervaringsgericht leren)

Wanneer er een conflict ontstaat tijdens een spel op de speelplaats, wordt deze situatie gebruikt om samen te onderzoeken wat er gebeurde, welke gevoelens hierbij speelden en hoe het conflict opgelost kan worden.

Werk herstelgericht bij conflictsituaties

Conflicten worden gezien als leerkansen waarbij herstel van relaties centraal staat. Na een ruzie begeleid je als leraar een herstelgesprek waarin beide leerlingen hun verhaal vertellen, luisteren naar elkaar en samen afspraken maken om de relatie te herstellen.

Voorbeeld:

- *Gebruikmaken van stappenplannen voor conflicthantering.*
- *Herstelgesprekken voeren na een conflict.*
- *Rollenspelen rond meningsverschillen en onderhandelen.*
- *Samen zoeken naar win-winoplossingen bij problemen in de klas.*

3. Bronnen

Dijkstra, P., Bunnik, P., Krikke, A. (2021). Zelfregulerend leren, effectiever leren met leerstrategieën. Boom

Van Oosten, N., CEGO (2021). Zelfsturing in het basisonderwijs met 6- tot 12-jarigen, Lannoo Campus

Van Overveld, K. (2022). SEL. Sociaal-emotioneel leren als basis. Pica & Pelckmans pro

OVSG (2026). Krachtlijnen voor een schoolbreed gedrag(en)beleid binnen een verbindend schoolklimaat.

Tom Bennett (2022). Regie in de klas. Phronese

AHOVOKS (2026). Minimumdoelen en visieteksten voor het derde jaar kleuteronderwijs, het vierde jaar lager onderwijs en het zesde jaar lager onderwijs.

Vlaamse Overheid (2025). Goed gedragen, Van ongewenst gedrag naar leerondersteunend gedrag